

Zprávy z akcí

Zpráva o činnosti ZO ČSS 1-05 Geospeleos z období 1998-2003 v Českém krasu

Activity Report of ZO ČSS 1-05 Geospeleos from the Period of 1998-2003 in the Czech Karst

Jeronym Zapletal¹, Michal Kolčava², Helena Vysoká³

Abstract

Review of activities of the Geospeleos Caving Club is given. The exploration has been concentrated especially in several caves of the Czech Karst (central Bohemia). Cadaster of karst features and cave in some regions of the Czech Karst was completed. The research of cave lakes started.

Jako v předchozích letech, také v tomto uvedeném období prováděla skupina Geospeleos na území Českého krasu různé průzkumné činnosti. Tato zpráva je však pouze částečným výčtem těchto činností.

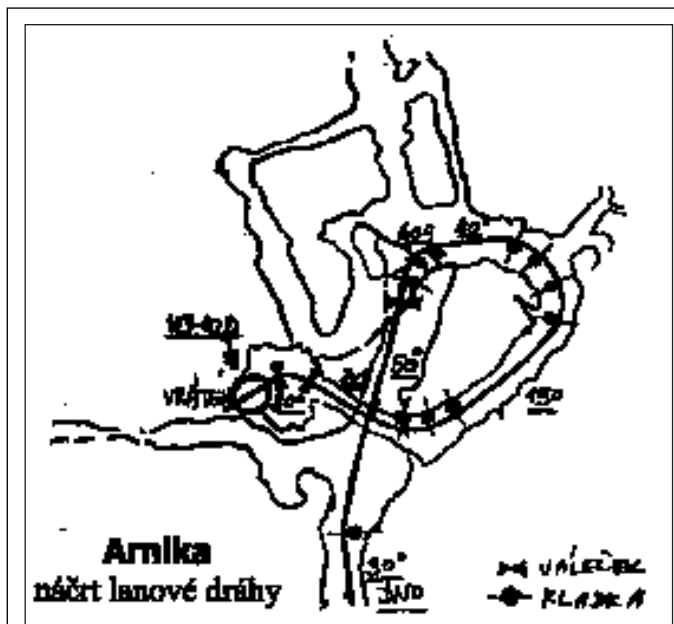
Lilijicová jeskyně 21-045

V poslední fázi prolonačních prací bylo obnaženo pokračování za Vinným domem ve formě komína směřujícího do vyšších partií, který je však v celém profilu ucpán značně prosintrovanými sedimenty. Dále k JV (za komínem) pokračuje chodbička o profilu 2 x 1 m a délce cca 5 m s drobnou výzdobou a stropním korýtkem zakončeným volným "očkem" 0,3 x 0,1 m. Na podzim roku 1998 z tohoto "očka" vycházely impozantní zvuky (meluzína), to jak se jeskyně v hlavní stěně Svatojánské skály tlakovaly silným západním větrem, což dává předpoklad pravděpodobného spojení s některými výše položenými prostorami. O existenci propojení může také hovořit provedený radiotest. Zřetelný signál byl zachycen například ve Spojovací chodbě Maštálí (21-009). Důvodem ukončení prolonačních prací byly ony velmi pevné prosintrované sedimenty a nemožnost jejich rozpojení. Ale do budoucna jsou tato místa stále nadějná, je však nutné použít modernější způsob, než jsou palice a majzlíky. V průběhu prací byla zbudována závěsná dráha (alvek) a s její pomocí bylo dohromady vytěženo cca 30 m³ při 39-ti pracovních akcích. Koncem roku 1997 byla na této lokalitě průzkumná činnost ukončena a práce se přesunuly na jeskyni Arnika. Popis jeskyně a mapová dokumentace jsou uvedeny (Kolčava 1995, 1998).

Jeskyně Arnika 21-054

Od roku 1995, kdy byla jeskyně objevena (Žák a kol. 1996), do roku 1997 se práce soustředily na vyčištění ústí jeskyně a odstranění velkých bloků (Kolčava 1998). V této době jeskyně dosahovala hloubky 7 m. Koncem roku 1997 přešla na tuto lokalitu pracovní skupina "Důchodci" a veškeré úsilí zaměřila na rozšíření pukliny klesající po vrstevní ploše k J do synklinály. Na začátku roku 1998 se podařilo proniknout do úzké chodbičky (Příčná chodba) mírně klesající k SV o délce cca 5 m a rozměrech 0,4 x 0,5 m. Ta navazuje na prostor 2 x 1 m (domek U svičky) se známkami několika přítoků a odtokem vody ve dně mezi bloky směrem k západu. Dne 7.3.1998 byl učiněn význačný objev pro tuto jeskyni. Po odstranění několika velkých kamenů ve dně, se odkryl otvor do chodby klesající směrem k západu. Tu pak přetíná další svažité chodba (Robovcová), která odvádí veškerou vodu do hloubky cca 20 m. Poté byla objevena Trámová chodba (v mapách uváděna též jako Varanní nebo Přítoková) o délce 13 m, stoupající k povrchu.

Dne 29.3.1998 byl na lokalitě učiněn druhý barvící pokus. Na dně jeskyně bylo vysypáno 30 kg soli a spláchnuto 3 m³ vody, která byla dopravena pomocí cisterny a 100 m hadic až na dno. Výsledky tohoto barvícího pokusu byly vyhodnoceny až v roce 2000. Ani po 4 dnech sledování nebyla sůl ve vzorcích zaznamenána. Při prohlubování dna domku U svičky byly nalezeny kosti popsané (Kadlec, Hlaváč a Horáček 2002). Tyto kosti se nalézaly především v prostoru přítoku z Příčné chodby. Další průzkum se zaměřil především na dno Robovcové chodby. Zde postup určovaly sedimenty odsedlé od stropu. Vytěžený materiál byl prozatím ukládán v horní části Robovcové (zakládka). Rychlé zaplnění tohoto místa však vedlo k zastavení prolonačních. Řešením této "mrtvé" situace se stala osvědčená závěsná lanovka (alvek), která umožnila transport sedimentů ze dna až na povrch. Spirálovitý průběh jeskyně si však oproti Lilijicové vynutil složitější technická řešení. Dráha tak kopíruje jeskyni mnoha zatáčkami; dohromady cca 640° převážně levotočivých zatáček s klesáním až 80°. Vlastní těleso dráhy sestává ze zavěšeného "T" profilu ukotvené-

Obr. 1. Arnika - náčrt lanové dráhy.

Fig. 1. Arnika - drawing of a cable railway.

ho ve stropě nebo na rozpěrných ocelových tyčích. Na této "kolejnici" pojíždí vozík tažený el. vrátkem a pod ním je zavěšena nádoba (25 l). Do zatáček bylo paralelně s dráhou umístěno 14 vyváděcích kladek s válečky, které přidržují tažné lano v co nejmenším úhlu k dráze pro správnou funkci vozíku projíždějícího zatáčkami. Takový malý technický zázrak. Pro zajímavost: za jednu pracovní akci vozík lanovky ujede celkovou dráhu cca 8-10 km. Dalším nezbytným technickým opatřením je větrací soustava. V průběhu akcí totiž klesal obsah kyslíku až na 26,7 % a v jeskyni nebylo dále radno pracovat. Proto byl vyvinut systém skládající se z vrapové hadice o průměru 120 mm a výkonného ventilátoru (využito topení z automobilu 12V/100W). V soustavě je možné měnit rychlost a směr proudění vzduchu. Nezbytnými doplňky je osvětlení pracoviště a komunikační zařízení. Práce na stavbě lanovky a s tím spojené místní rozšiřování a prohlubování chodeb, případně zabezpečení výztužemi, trvalo od října do listopadu 2000.

Po těchto úpravách se opět rozběhly prolonační práce na dně Robovcové chodby; do jara 2001 byla prohloubena o 3 m. Chodba nemění směr, jen při západní straně se tehdy objevila zahliněná odbočka. V březnu 2001 po prudkém tání sněhu začala do Arniky proudit voda a celé pracoviště se zatopilo do výše 2,5 m. Průzkum tak mohl pokračovat až na podzim. Z náznaku západní odbočky se podařilo vyčistit chodbu horizontálního průběhu o délce cca 6 m a profilu 0,5 x 1,3 m s volným pokračováním vzhůru, které je však neprůlézné (0,35 x 0,2 m - Přítoková chodba). Ve dně chodby byl zaznamenán odtok občasných vod. Zde bylo pokračováno ve výkopech, čímž se dosáhlo prozatím nejhlubšího místa jeskyně (-28 m, Žumpa). Počátkem roku 2002 byla prodloužena Robovcová chodba o dalších 6 m; nyní se stáčí

¹ Malá 726, 272 03 Kladno

² Davídkova 95, 182 00 Praha 8, e-mail: mayk@atlas.cz

³ U družstva Práce 84, 140 00 Praha 4, helenavysoka@hotmail.com
Čes. kras (Beroun), 29 (2003), 46-47, 3 obr.

ISSN 1211-1643

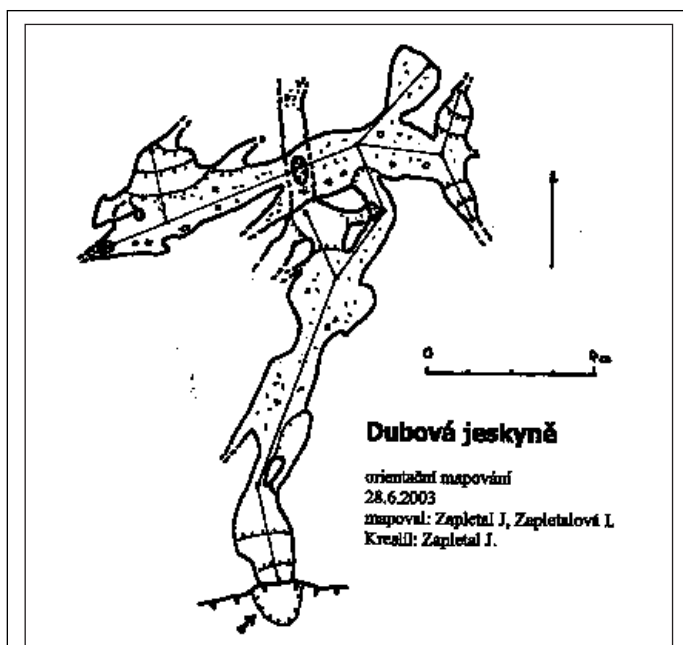
ISBN 80-902098-7-4

více k východu a její sklon se poněkud zmenšil. Drží se tu však malé stálé jezírko. Další průzkumy opět zastavilo zatopení spodní části jeskyně. Od března 2002 až do března 2003 kolísala hladina v mezích 0-2,8 m; v tomto deštivém roce byly přítoky okolo *Arniky* aktivní v součtu cca 3 měsíce.

Během této doby bylo kopáno v horních částech *Robovcové* a *Trámové*, kde došlo k průniku pod komín uzavřený velkými "propranými" bloky. Tento komín se nachází přímo pod údolnicí rokle *Propadlé vody*, a jde pravděpodobně o další ponor. Pod komínem se objevuje sestupný kanálek (0,3 x 0,3 m) směřující do *Robovcové chodby*. Jak bylo zjištěno *Robovcová* vzestupně směřuje k severu patrně pod další ponor. V létě 2003 byl zabezpečen a uzamčen vchod. Další práce budou opět napřímeny na dno *Robovcové chodby* v nadcházející sezóně 2003/04.

Jeskyně Arnoldka 24-026

Hlubší výzkumy se soustředily na dno větve *Mlaskačka*, kde v hloubce 58 m pod vchodem se velmi občasné ztrácí nepatrné množství vody; zde je určitá naděje na průnik do dosud neobjevených prostor. Jak sledování hladiny jezera v *Jezerním domě* ukázalo, došlo po povodních v srpnu 2002 k výraznému vzestupu na plných 20 m hloubky. Hladina do konce roku 2002 opět klesala, ale v lednu až březnu 2003 se tento trend obrátil a výška vodního sloupce vyšplhala na 32 m (zatopen *Táborový domek*!), což od doby objevu ještě nikdy nenastalo. Z podstatné části byl zatopen i *Vysoký dóm* v sousedním *Panoptikálním tabu*. Od té doby opět klesá a v září 2003 byla hloubka již "jen" 5 m. V sousední jeskyni *Čerince* (*Palácové propasti*) hladina jezera žádných maxim nedosáhla, naopak vody zde bylo překvapivě málo. V obou lokalitách probíhají fotodokumentace.

Obr. 2. Dubová jeskyně.

Fig. 2. Cave Dubová.

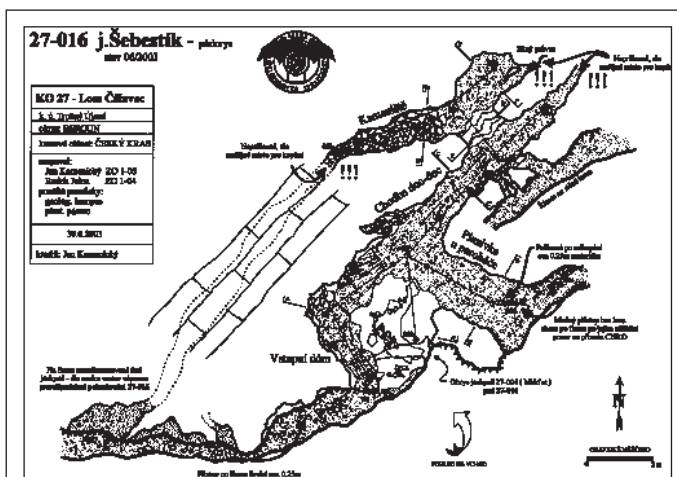
Dubová jeskyně 24-122

Při jedné z pochůzek v terénu byla členem naší ZO objevena listím zapačaná vchodová klenba. Tak se stalo na jižním svahu vrchu "U soudného dubu" západně od *Bubovických vodopádů*. Po rozhrnutí listí a hlavně suti byl dalšími členy naší ZO objeven 37 m dlouhý systém chodbiček s nadějnými možnostmi na prolongaci. Lokalita se pozicičně nachází nad úrovní čtvrtohorních říčních teras na struktuře kodského přesmyku pravděpodobně v chotečských vápencích. V jeskyni lze zaznamenat výskyt kalcitových žil a především mohutný vývoj "bílých vrstev" (intergranulární koroze). Vápence takto postižené je možné doslova kopat motykou... Průběh jeskyně viz příložená mapa.

Další aktivity

V letech 2002 až 03 probíhaly dokumentační práce v krasových oblastech 21, 24 a 27, během nichž bylo zaregistrováno 54 dosud přehlížených, či jinak neznámých krasových jevů. Dokončena byla především dokumentace v oblasti *Amerik*.

Jako prolonačně zajímavá se jeví *Studniční propast* ležící severně od lomu *Kamensko* (*Přírodák*) a mohla by se stát "náhradou" za pracoviště *Bubovická propast*, kde byly průzkumné výkopy v hloubce 18 m ukončeny. Kromě lokalit na *Amerikách* byly zmapovány následující krasové útvary v okolí *Bubovic* a *Svatého Jana* pod *Skalou*: *Ztracená j.*, *Stan*, *Nocleh*, *Kozáková díra*,

Obr. 3. Jeskyně Šebestík.

Fig. 3. Šebestík Cave.

Solvayova propáستka, *Malá Macocha*, *Odštiplá*, *Delfi*, *Prorokova propáستka*, *Balantýnka*, *Abri pod Pilířovou*, *Funidla*, *Nad Johnovým mlýnem*, *Hrobeček*, *Pod skalou*, *Pod silnicí*, *Krystalová*, *Štěpánská propáستka*, *Brutuson*, *Zlá krev*, *Čtvrteční*, *Na Doutnáči*, *Ve Skalce*, *Opadaná j.*, *Mezerník*, *Plaváckova j.*, *Mentolka*, *Věšterna* a *Šebestík*. Posledně jmenovaná se nachází v lomu *Starý Čížovec* u Trněného Újezda, kde byla v minulosti odtěžena 31 m hluboká propast. Později tu členové 1-05 zdokumentovali 7 drobnějších jeskyní přístupných ze dna lomu (Jäger, Matějka, Novák M., Novák P. 93). Nově byly ve stěně odhaleny *Tvrtilka* a právě *Šebestík*, jenž je se svojí délkou 24 m nejdelší přístupnou jeskyní oblasti 27. Původně nejdelší *Čtrnácti pomocníků* v *Obecním lomu na Branžovech* byla zastřelena. Další informace o jeskyni viz příložená mapa.

V dubnu 2003 započalo v Českém krasu na vybraných lokalitách sledování vod jeskynních jezer za účelem zjištění jejich hydraulických a hydrologických vztahů s řekou Berounkou. V jeskyních *Podtraťová*, *Tomášková propast*, *Menglerova*, *Dynamitka*, *Komín v Montánci*, *Tetinská vyvěračka*, *Nová na Damilu* a v řece Berounce byly jedenkrát měsíčně měřeny konduktivita, teplota, výška hladiny, (občasné i pH) a odebrány vzorky pro následné určení obsahu chloridů. Pro odečet výšky hladiny byly instalovány vodočetné latě (plastový metr v elektroinstalaci liště) ukotvené nýty z nerez oceli. Pevné body by měly zároveň posloužit k zaměření absolutní výšky hladiny jezer. Při použití geodetických bodů v okolí vchodů pak bude možné porovnat nadmořské výšky jezer a řeky. Ze vzorků z jednotlivých lokalit provedla centrální laboratoř České geologické služby celkovou analýzu vody.

Na většině míst byla, vzhledem k letošnímu suchu, zaznamenána několikaletá minima. V *Menglerově jeskyni* se poprvé objevily 3 ryby. Dostaly se sem zřejmě za povodně v roce 2002 a jedná se patrně o oukleje či plotice, které jsou v Berounce časté. Na pravém břehu Berounky pod Srbskem byl pro odečet výšky hladiny řeky zbudován vodočet z trámu připraveného loňskou povodní, po kalibraci by odečty měly odpovídat záznamům z Berouna.

Členové Geospeleos stejně jako v minulých letech nadále intenzivně pracovali na výrobě tlakového čidla, pro záznam výšky hladiny a teploty, jež má být umístěno v některém z krasových jezer.

Další informace též www.geospeleos.com

Literatura:

- Jäger O., Matějka Z., Novák M., Novák P. (1993): Inventarizace a dokumentace krasových jevů lomu Čížovec. - *Čes. kras (Beroun)*, 18: 21-23.
- Kadlec J., Hlaváč J., Horáček I. (2002): Sedimenty jeskyně Arnika v Českém krasu. - *Čes. kras (Beroun)*, 28: 13-15.
- Kolčava M. (1995): Zpráva o činnosti ZO ČSS 1-05 Geospeleos za rok 1994. - *Čes. kras (Beroun)*, 21: 44-56.
- Kolčava M. (1998): Zpráva o činnosti ČSS ZO 1-05 Geospeleos v roce 1997 na území Českého krasu. - *Čes. kras (Beroun)*, 24: 88-91.
- Kolčava M. (2002): Arnika - druhé dějství. - *Kras. Deprese*, 9: 42-43. Praha.
- Matoušek V. (2002): Zlomky pravěké keramiky z jeskyně Arnika v Českém krasu. - *Čes. kras (Beroun)*, 28: 40-41.
- Žák K., Kadlecová R., Kadlec J., Kolčava M. (1996): Chování krasových pramenů ve Svatém Janu pod Skalou během mimořádných srážkových událostí v květnu a červnu 1995 a nový občasný ponor v údolí Propadlé vody. - *Čes. kras (Beroun)*, 22: 41-47.